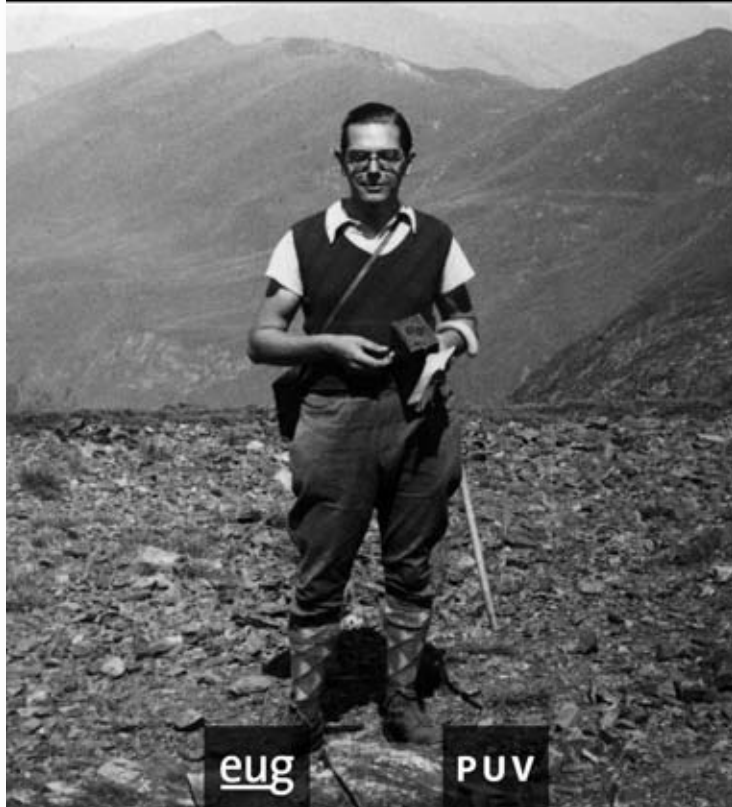

Aron Cohen, Rosa Congost, Pablo F. Luna, coords.

PIERRE VILAR

Història total, història en construcció

Una història comprensiva per a guanyar el futur

La història és senyal d'identitat d'una col·lectivitat humana, que serveix per definir-la en el present i per orientar-la cap al futur. A partir d'ací, Pierre Vilar ens va ajudar a repensar globalment la imatge del nostre passat i repensar-nos globalment com a poble.

Quan parlem d'història, és general la imatge de discurs teòric en forma de monòleg que transmetien els nostres professors de forma més o menys interessant. És una

rèmora que ens ha acompanyat al llarg del temps a l'igual que la distorsió de les matemàtiques com a disciplina difícil i repetitiva. Però hi ha molts tipus d'històries i d'historiadors. De la tradicional concepció de la història cronològica i descriptiva basada en els reis i les batalles, els segles XIX i XX van conèixer un esclat de tendències ben diverses: el positivisme, el marxisme, la història dels Annals, del gènere i de les minories, la microhistòria i la història quotidiana, la història fenomenològica...

De fet, Pierre Vilar va treballar durant tota la seua vida per difondre una història com a ciència global i dinàmica on s'analitzaren els fets en el seu context social, econòmic i cultural des d'una metodologia marxista. I a més a més, ho va fer amb una intensa i llarga connexió amb el nostre país, com ho demostra la seua tesi doctoral, exercint com a professor de l'Institut Francés a la capital catalana, o amb els seus lligams amb intel·lectuals com Rubió i Balaguer, Duran i Sanpere, Pi i Sunyer o Triadú.

Però malgrat els seus esforços, igual que el d'altres historiadors i geògrafs, el món de la història en l'àmbit social ha tingut una influència molt reduïda al nostre país i a l'Estat espanyol. Els motius poden ser diversos, però un d'ells ha estat la greu separació que existeix entre el món universitari i el no universitari. Mentre els uns es dediquen prioritàriament a la investigació, amb multitud de motivacions i

PIERRE VILAR, HISTÒRIA TOTAL,
HISTÒRIA EN CONSTRUCCIÓ

ARON COHEN, ROSA CONGOST,
PABLO F. LUNA, COORDS.

262 PÀGINES

PUV / UNIVERSIDAD DE GRANADA,
VALENCIA, 2006

ajudes per als desplaçaments i projectes, els altres estan lligats a la docència directa amb un horari rígid que entrebanca greument els avanços epistemològics i

la connexió entre els dos móns educatius. En aquest volum, els professors Cohen, Congost i Luna com a coordinadors del seu contingut, han recollit la quinzena de comunicacions presentades a l'octubre del 2004 en el marc de l'«Atelier Pierre Vilar, per a una història en construcció». També es transcriuen algunes de les intervencions del públic així com les discussions suscitades i animades entre els participants. El llibre està estructurat en cinc parts, després d'una interessant introducció. En primer lloc s'analitza l'actualitat del protagonista, per a passar a continuació a les estructures de les societats i a un conjunt de reflexions sobre el paper de l'historiador sobre el terreny. El quart bloc està dedicat a les relacions entre història i ciències socials, per acabar amb el tema de l'historiador i l'ensenyament de la història.

Com tots els productes col·lectius, hi ha una gran diversitat de conceptualitzacions en els diferents escrits, si bé tots ells pertanyen a figures reconegudes en el món de la historiografia, amb una preponderància dels estudiosos francesos. L'obra es complementa amb una extensa bibliografia, més les principals publicacions de Vilar citades al conjunt de comunicacions i un pràctic índex de noms. Es nota que hi ha hagut un gran esforç per fer un llibre accessible, tot i anar enfocat a un públic universitari interessat per la Història.

Enric Ramiro Roca

Lliçons de compromís

Un volum que aplega una selecció dels articles més recents publicats per l'autor, on es fa palesa la voluntat per participar en la construcció política, social i cultural del país des de posicions progressistes i valencianistes, així com per entendre el món en què vivim.

HERÈNCIA D'UNA ÈPOCA

GUSTAU MUÑOZ

COL·LECCIÓ «ARGUMENTS», 18

287 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA: 2006

Què significa ser un intel·lectual i/o artista compromés? Estarem d'acord que una persona compromesa és aquella que observa la realitat que l'envolta, detecta les seues disfuncions i decideix implicar-se activament en la seua construcció tot aportant possibles models alternatius que ens conduïsquen envers una societat millor en tots els àmbits. És, per tant, algú que entén el moment present com una conseqüència del procés històric i reflexiona sobre el passat per projectar-se amb garanties cap al futur. Si això és cert, sens dubte Gustau Muñoz s'inclou en aquesta categoria, com ha demostrat a bastament al llarg de la seua trajectòria professional i cívica.

El primer que descobrim és que l'àmbit valencià és el veritable centre de les seues (pre)ocupacions. Especialment crític es mostra amb el model econòmic impulsat pel govern en les diferents administracions públiques i basat en

l'especulació urbanística, el turisme massiu i les grans infraestructures, mentre s'arracona el teixit industrial tradicional i es permet una ocupació insostenible del territori. Un projecte «modernitzador» esbiaixat, en el qual, segons explica, es malbaraten els recursos al temps que queden sense atenció parcel·les centrals en el benestar dels ciutadans com l'educació i la sanitat, i que ha estat lloat permanentment pels mitjans de comunicació públics, i també privats, fins el punt de generar una eufòria allunyada de la realitat. Muñoz també dedica la seua esmena a la política cultural del partit conservador, sobretot amb tot allò que té a vore amb la difusió i normalització del valencià en les diferents instàncies de la vida pública.

Al mateix temps, però, no s'està d'interessar-se pel que s'esdevé a l'Estat espanyol i, per extensió, al conjunt d'Europa i a un món cada vegada més globalitzat. Un dels temes més polèmics és el qüestionament de la transició espanyola com aquella etapa ideal de consens de totes les forces polítiques i socials. A diferència d'això, l'autor considera que l'esquerra es va mostrar massa tova i va cedir més del compte, circumstàncies que han marcat el debat sobre al model territorial de l'Estat i el reconeixement de la seua pluralitat cultural i

nacional. El seu tarannà profundament europeista es posa de manifest en els textos on emfasitza el perill de l'ascens de la ultradreta en diversos països europeus com França, Itàlia, Àustria i Holanda, així com en la crítica a l'unilateralisme sense complexos dels Estats Units, que darrerament els han portat a relativitzar el paper de l'ONU, a no reconèixer el Tribunal Penal Internacional i a no acceptar el Protocol de Kyoto. De tota manera, Muñoz es presenta moderadament optimista i entén que la situació d'anorreament de la societat valenciana es pot redreçar. Cal, això sí, recuperar impuls social i, sobretot, credibilitat moral (una de les idees que articulen tot el seu discurs). Per aconseguir-ho, els partits de l'esquerra han d'abandonar les guerres intestines i treballar en comú per presentar una alternativa sòlida i creïble. Una tasca que, com insisteix l'escriptor, han de dur a terme juntament amb la societat civil, l'única que, en els últims anys, ha estat capaç de plantar cara als abusos d'un poder aclaparador que ha deixat poc marge de maniobra.

Àlvar Peris

Confessions aconfessionals

Sense iniciatives com la de Jaime Camino moltes veus protagonistes de la Guerra Civil (1936-1939) s'haurien perdut per sempre. Encara que reticents en molts casos a parlar-ne, la confiança que els van inspirar les preguntes «nítides i sinceres» de Camino va afavorir un testimoni col·lectiu de reflexió inesgotable.

LA VIEJA MEMORIA

JAIME CAMINO

142 PÀGINES

ELLAGO EDICIONES, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2006

Un ambient agradable: només una càmera per a filmar, escasses fotografies i poques impertinències. A penes un equip de cinc persones, inclòs el mateix Jaime. Només els imprescindibles per ajustar el so i la imatge, gravar i viatjar incansablement d'un poble a un altre, d'un costat a un altre de la frontera.

A banda d'això, tacte, amabilitat, i una predisposició innata a escoltar i a suscitar la parla –sense interrupcions– van obrir camí a aquesta mena de confessió aconfessional sense parangó.

Així és com es va fer possible enregistrar les veus protagonistes d'un moment històric decisiu i dramàtic, ple de confusions i versions contradictòries, d'uns records que –com el mateix Jaime Camino escriu– «con el paso de los años peligraban con desaparecer», ja que «la mayoría de testimonios serían de personas que, excepto algunos más jóvenes,

frisaban los ochenta años de edad. Muchos de ellos vivían todavía en el exilio y no eran de fácil localización».

Amb aquest repte, doncs, per davant, l'equip de Camino es va posar en marxa el 1976 –sis anys després del concebut projecte inicial de realitzar una pel·lícula a partir de la filmació d'aquestes entrevistes–, ja que *«jamás una película así hubiera podido exhibirse, y ni siquiera rodarse, en la España de Franco».*

Mort, doncs, el dictador i localitzats els protagonistes seleccionats per a les gravacions, la dificultat major va ser com enfocar el projecte, a partir de quin fil

conductor guiar i entrellaçar les converses, més aviat monòlegs, i com confeccionar un guió fluid alhora que contrastat. El resultat, però, va sorprendre a tothom amb

«un trabajo de artesanía que fue gestándose en un guión impensable previamente, que se convirtió en un encaje de bolillos y devino la obra final».

Si bé la idea inicial va ser parlar al voltant de figura de Buenaventura de Duruti, símbol de l'anarquisme combatiu, mort al front de Madrid el 1936, l'accés tan difícil a la seua memòria va donar un tomb nou al projecte i, a poc a poc, la pel·lícula va anar obrint-se a

altres temes més genèrics sobre la República i la Guerra Civil.

Així doncs, el guió de la pel·lícula –hui traslladat a aquest llibre per iniciativa d'Ellago Ediciones– es va estructurar al voltant de quatre jornades decisives: la proclamació de la República, el 17, 18 i 19 de juliol, i quatre períodes o estats viscuts (la revolució, la violència, la defensa de Madrid, ¿Guerra o revolució?). Dies i moments crucials viscuts des de la incertesa, però alhora amb una decisió desbocada, des del desconcert, però amb coratge.

Tot plegat, aquest llibre recull i transmet l'efecte coral d'unes confessions inespe-

rades i esclaridores, converses primer desconfiades i després quasi inaturables –com la mantinguda amb Ramón Serrano Súñer–, testimonis contrastats com els de Do-

lores Ibárruri i Federica Montseny, sentències crues i emotives com les d'Enrique Lister (comunista i comandant d'una divisió de l'exèrcit republicà) i Frederic Escofet (comissari d'«Orden Público» de la Generalitat de Catalunya), o els records impagables de Josep Tarradellas sobre el president Companys. Testimonis tots que desperten d'un silenci històric.

Lourdes Toledo

Primero ver...

Primum videre es un intento colectivo por acercar a los alumnos de Filosofía algunas de las ideas de los mayores pensadores occidentales a partir de su conexión con ciertas películas bien conocidas de la historia del cine. El cine se convierte así en un vehículo que puede permitirnos superar el obstáculo de los tecnicismos conceptuales en el camino de la comprensión.

PRIMUM VIDERE DEINDE PHILOSOPHARI

A. FERRER, X. GARCÍA-RAFFI, F. J. HERNÁNDEZ, B. LERMA

COL·LECCIÓ «FONAMENTS»

276 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2007

Modificando ligeramente una vieja máxima sapiencial, la de que primero hay que vivir y sólo después filosofar, el grupo de enseñantes que firma el libro propone a los alumnos ver antes de filosofar.

El trabajo en clase de los textos filosóficos (el «comentario de texto») ha sido considerado a partir de cierto momento la única forma auténtica de penetrar en el pensamiento de un filósofo, más allá o más acá de la interpretación de manual que pudiera traicionar su sentido con la buena intención de reducir sus aristas. Los textos que se elegían para enfrentarse directamente al autor estudiado, sin embargo, requerían no sólo un pequeño glosario que definiera en términos llanos los tecnicismos filosóficos, sino también cierta explicación previa. No sin cierto elemento de paradoja, se precisan ahora elementos

de explicación del texto en otros términos que lo hagan más digerible.

Entre las virtudes de este título colectivo que recorre algunos hitos de la Historia de la Filosofía se encuentran no sólo la minuciosa elaboración del material cinematográfico y su puesta en contacto con el autor respectivo, sino el acierto en la elección de las películas para explicar los autores y conceptos estudiados: *La rosa púrpura de El Cairo* para las desdobladas ideas de Platón, *Elling* para las categorías o el sentido común en Aristóteles, *El Sur* para los reinos temporales o imaginarios de la felicidad, *El hombre que pudo reinar* para las exigencias del poder en Maquiavelo, *Galileo Galilei* para la ciencia y el drama de Galileo, *Johnny cogió su fusil* para el *cogito* independiente de Descartes, *Dr. Jekyll y Mr. Hyde*, para las percepciones del yo en Hume, *Las amistades peligrosas* para la distinción entre naturaleza y cultura de Rousseau, y así hasta diecisiete emparejamientos autor-película.

Cada uno de estos diecisiete módulos consta de cuatro apartados: en primer lugar una ficha técnica y sinopsis de la película, en segundo un análisis que la pone en relación con el autor y obra estudiados, en tercero el apartado de textos del autor y las preguntas sobre

los mismos, y en cuarto un «Otras películas» donde se proporciona una lista de filmes alternativos.

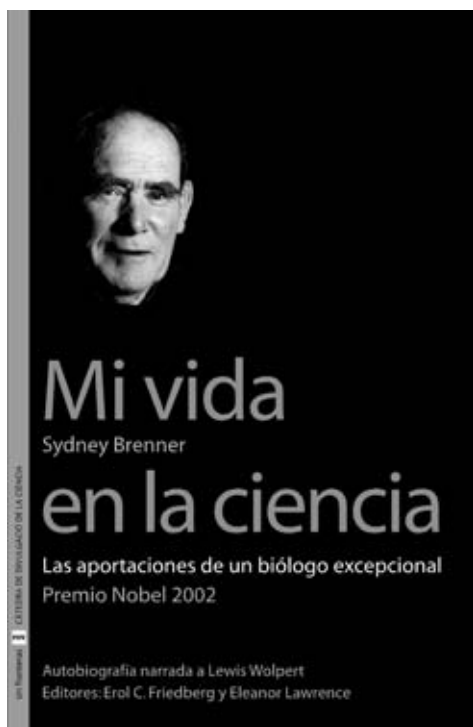
Este intento por acercar a los alumnos de Filosofía algunas de las ideas de los mayores pensadores occidentales a partir de su conexión con películas bien conocidas de la historia del cine no es nuevo, pues el grupo de profesores que firma *Primum videre* ya había publicado en 1995 su *Cinema i filosofia. Com ensenyar filosofia amb l'ajut del cinema*, con diversas propuestas para la enseñanza de la filosofía y una misma, benemérita finalidad: la de convertir el cine en un vehículo que permita superar al alumno el obstáculo de los tecnicismos conceptuales.

Miguel Catalán

Un recorregut personal pel món dels caçadors de gens

L'autobiografia de Brenner constitueix el testimoni d'una figura central de la biologia molecular del segle xx. No és, però, en cap cas una anàlisi documentada i contrastada de les causes i conseqüències del desenvolupament experimentat per aquesta disciplina.

*MI VIDA EN LA CIENCIA.
LAS APORTACIONES DE UN BIÓLOGO EXCEPCIONAL*

SYDNEY BRENNER

TRADUCCió D'EMILIA MATALLANA

COL·LECCIó «SIN FRONTERAS»

186 PÁGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

La biologia ha protagonitzat al llarg del segle xx gran part dels avenços realitzats en el coneixement del món del qual formem part. Fonamentalment a partir de la descripció de l'estructura del DNA a començaments de la segona meitat de segle, la biologia va rebre un impuls que la situà en el centre de totes les mirades. A partir de llavors han estat moltes les inversions realitzades en aquest àmbit. La recerca s'ha vist així implementada i els resultats no han tardat a arribar. Els fonaments bàsics de la disciplina han estat redefinitos i les nostres concepcions de la vida i de l'ésser humà s'han vist radicalment transformades. Ara bé, el nou camí pres per la biologia al llarg de les darreres dècades ha estat també origen de nombroses polèmiques que han transcendit a l'opinió pública. La clonació de mamífers, l'obtenció de cultius transgènics, o el desenvolupament de teories socials

basades en concepcions reduccionistes de la biologia, en són un bon exemple. El llibre de Sydney Brenner constitueix el testimoni d'un dels principals protagonistes d'aquest episodi recent de la història de la ciència. Brenner va nèixer el 1927 a Sudàfrica, va estudiar medicina i el 1952 es va desplaçar a Oxford, on es va doctorar. Va continuar la seua recerca a Cambridge, i entre les nombroses contribucions que llavors realitzà destacaren aquelles que permeteren un major coneixement del mecanismes de desenvolupament cel·lular. En particular, els seus estudis amb el cuc *C. elegans* li acabarien per reportar la concessió del premi Nobel. La importància de Brenner dins la comunitat científica no es limitaria, però, a la seua contribució intel·lectual, sinó que fou també peça clau en la gestió institucional i empresarial de la recerca. Tenim, així doncs, un testimoni valuós per endinsar-nos en la biologia molecular del segle xx. Ara bé, cal tenir present les limitacions d'un text que és, en veritat, producte d'una gravació de quinze hores de l'autor i d'un treball d'edició posterior. El text compta amb els problemes d'estil derivats de la transcripció d'una intervenció oral i amb les limitacions en els continguts d'un text d'aquestes característiques. S'hi troba a

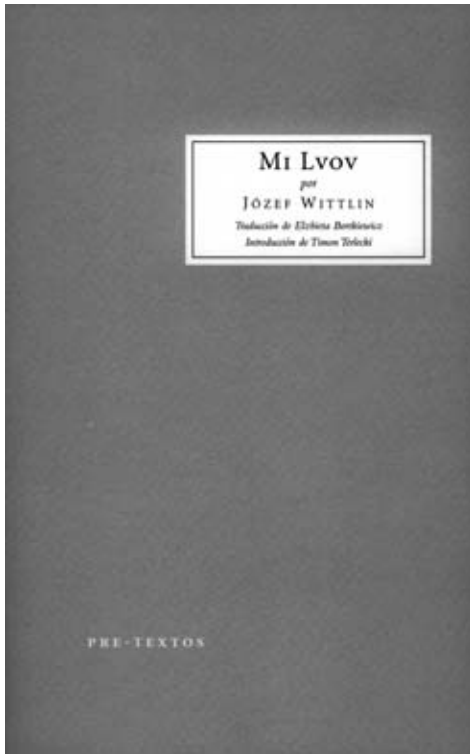
faltar l'anàlisi crítica i contextualitzada de les recerques descrites en el text i fonamentalment l'estudi de la dimensió política i social dels esforços econòmics i humans invertits en la recerca en biologia molecular. A més a més, si bé a través dels ulls de Brenner concebem una imatge prou realista de la mentalitat que sovint ha estat motor de la recerca científica dels darrers temps, la imatge que n'obtenim no és massa esperançadora. Brenner ens mostra una ciència llunyana d'aquell ideal de la ciència del poble i per al poble.

Ximo Guillem-Llobat

La ciutat evocada

Józef Wittlin, escriptor polonés (Dymitrow, 1896-Nova York, 1976), rememora en aquest llibre els anys que va passar a Lvov. Traductor de *L'Odissea* i un dels màxims representants de l'exili polonés, és ací on la seua prosa excel·leix amb més fulgor.

MI LVOV
JÓZEF WITTLIN
92 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2006

Cap ciutat, cap poble existeix fins que no l'ha contat un escriptor. Lvov, ciutat ucraïnesa que va pertànyer a Polònia fins a la Segona Guerra Mundial, és l'objecte d'evocació literària de tres escriptors polonesos molt diferents però que tenen en comú haver passat la infància o la joventut en aquest enclavament típicament fronterer, format per allaus successives de població i objecte d'eterna cobejança entre nacions. Aquests escriptors són Stanislaw Lem, Józef Wittlin i Adam Zagajewski. Com posant-se d'acord, tres editorials espanyoles han traduït durant 2006 els seus llibres dedicats a Lvov. Zagajewski ha escrit *Dos ciudades* i l'ha editat El Acantilado. El de Lem es diu *El Castillo alto*, i l'ha publicat Funambulista (una xicoteta i agosarada editorial de Madrid que igual edita en castellà que en català, i això, que hauria de ser una obvietat, s'ha de remarcar encara com una excepcionalitat). El de Wittlin, *Mi Lvov*, el va traure al setembre Pre-textos.

Els llibres de Lem i de Wittlin, per exemple, són molt diferents. *El Castillo alto*, per a començar, és una autobiografia i se centra en els anys d'escolaritat de Lem (qui, per cert, a diferència de Wittlin, va nàixer a Lvov mateix). Com a peça memorialística és remarcable, però com a evocació de l'experiència escolar és exacta, hilarant, profitosa i profunda. Com a qualsevol alumne de qualsevol època, a Lem (conegut pels seus llibres de ciència-ficció) el que més l'interessava de l'ensenyament era la possibilitat de fugir-ne. El Castell Alt era precisament el lloc on es reunien els col·legues quan s'anul·lava una classe perquè el professor s'havia sentit indisposat. La mitificació de la localitat es du a terme, doncs, al mateix temps que la mitificació d'aquella infància esvaïda, però encara vivificadora.

El Lvov de Józef Wittlin pertany a una altra dimensió. L'home que confessa que li plauria que els seus antics conciutadans li dedicaren un carrer sota el mateix Castell Alt on feia campanya Stanislaw Lem, evoca en el seu llibre la ciutat de les catedrals i dels cafés, i hi tenen tanta importància els llocs com els personatges que va conèixer. Però l'ombra nostàlgica és difícil d'evitar. Com ell diu, «no és Lvov el que enyorem després d'anys de distanciament, sinó a nosaltres mateixos en aquella Lvov».

Degué ser, en veritat, una ciutat interessant. El lloc per on han passat grecs, armenis, italians, alemanys, polonesos, jueus i ucraïnesos. La ciutat imponent de les tres catedrals, la llatina, l'ortodoxa i l'armènia. Els carrers, no ho oblidem, buidats brutalment de jueus pels ocupants nazis –ajudats pels col·laboracionistes ucraïnesos– durant la Segona Guerra mundial. Wittlin té frases delicades per a tots aquests records, però especialment per a la massacre antisemita, tant recent encara quan escriu el llibre, l'any 1946.

Avui, Lvov (Lwow en polonés, Lemberg en alemany i Lviv en ucraïnés) és una tranquil·la urbs que haurà de gestionar d'alguna manera una terrible memòria. Què passa quan una ciutat passa a formar part d'un altre país? Potser llavors és com si fóra negada per les aigües i els qui hi van viure una part feliç de les seues vides senten que ja no podran tornar a aquell paradís que un dia fou també seu. Quin dubte hi cap que això és un motor efecacíssim de motivació literària i per això el Lvov de Wittlin, de Lem i de Zagajewski no morirà mai. Ha passat a formar part del territori de la literatura, on no hi ha fronteres ni duanes, sinó tan sols una comunitat universal de vivències compartibles.

Victor Cotlliure

Contra l'imperi dels diners en forma de rajola

Enginyós i molt encertat el títol de *Columnas de agua*, que aplega els articles d'opinió publicats pel periodista Emili Piera en el diari *Levante-EMV* entre 2002 i 2005, consagrats a esperonar el debat sobre la política hidràulica espanyola en tota la seua complexitat.

COLUMNAS DE AGUA (2002-2005)

EMILI PIERA

PRÒLEG DE J.J. PÉREZ BENLLOCH

COL·LECCIÓ «CAMINAS», I

188 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2006

Durant una setmana, *Columnas de agua* ha sigut el meu llibre-metro a Montreal. El vaig triar per acompanyar-me en els fugissers i monòtons trajectes *undergrounds*, per la brevetat dels textos i perquè m'agrada llegir sobre el meu país envoltada de gent estrangera que poc o res saben d'on vinc i dels neguits dels meus compatriotes –tot i que això també m'ho puc trobar fàcilment al metro de València. L'experiència ha estat si més no curiosa, ja que en aquestes latituds, l'aigua que raixa de l'aixeta és debades, vaja, que d'aigua van sobradíssims. No sé si ací funcionarà l'equació «*si lees, llueve*» apuntada per Piera en un dels seus articles, però la veritat és que els habitants d'aquesta illa fluvial llegeixen molt –també al metro. I a pesar de tocar-los molt de lluny el tema de l'escassetat d'aigua, no em puc estar de pensar que més d'un montrealés gaudiria de la lectura dels articles de Piera (amb una bona traducció al

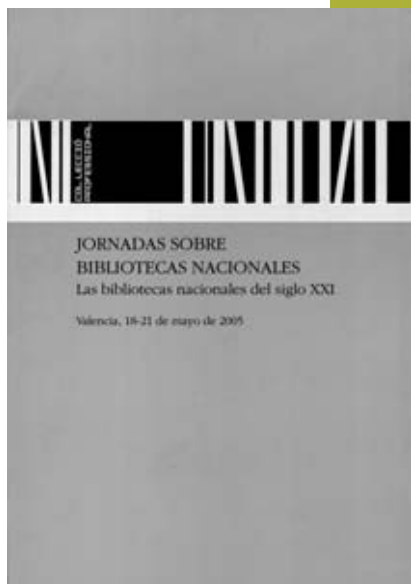

francés, és clar). I és que, malgrat que aquests articles van farcits de sobreentesos, de referències a la cultura, al paisatge i a la política local, no deixen de ser una joia periodística. O dit altrament, l'interés d'aquests escrits no s'exhaureix en el rigor informatiu i en la vocació democràtica que destil·len. La cosa va més enllà, perquè la prosa amb què s'han escrit aquests retalls d'opinió representa el bo i el millor del país en allò que anomenem periodisme literari. Aquest és el meu parer, però també el de molts col·legues que coincideixen, sense embuts, a considerar Piera com un virtuós del gènere. I ho és, perquè informa, incita a la reflexió i proporciona eines per al debat; amplia horitzons culturals i lingüístics. I encara més, fa somriure i, de vegades, riure; emociona i remou els budells. I les dosis de lirisme que administra són sempre proporcionades i escaients. Breu, els seus escrits contenen molts dels ingredients que ens ajuden a reconèixer *súbito* un bon text periodístic o literatura de la bona, tant se val. Fa un any i escaig Bromera va publicar *L'aigua de tots?*, un volum que contenia els treballs periodístics –de diferent naturalesa però d'interés complementari– d'Emili Piera i Àlex Milián. L'obra en conjunt analitzava la conveniència dels transvasaments com

a obres d'interés general i públic i la implicació del negoci immobiliari. Tot i que centrats en les accions anunciades pel Pla Hidrològic Nacional, ambdós treballs no van perdre de vista el volum i l'abast del gran negoci de l'aigua a escala planetària. Bona part dels articles de Piera que ara aplega Brosquil s'ubiquen en un altre moment del debat, en què la Unió Europea ja ha anunciat la suspensió del transvasament de l'Ebre i, d'altra banda, es treballa –des d'un front institucional– per canviar el traçat de l'aqüeducte Xúquer-Vinalopó. Cal dir, però, que el nou mapa hidrològic és sobretot producte del diàleg social, al qual han contribuït en gran mesura les aportacions periodístiques de Piera.

Alicia Toledo

El llibre arreplega les actes de les Jornades sobre Biblioteques Nacionals del segle XXI realitzades en la Biblioteca Valenciana durant els dies 18 al 21 de maig de 2005 i coordinades per Everilda Ferriols, Miguel C. Muñoz i Romà Seguí.

La Biblioteca Valenciana volia celebrar així els seus primers vint anys d'existència i la millor manera de fer-ho era reunir un grup de professionals perquè parlaren dels reptes del futur. Així podem trobar articles d'un grup ampli d'especialistes com ara Dolors Lamarca (Biblioteca de Catalunya), Concha Lois (Biblioteca Nacional d'Espanya), Romà Seguí (Biblioteca Valenciana), Xavier Ajenjo (Fundación Ignacio de Larramendi), Clotilde Olarán (Biblioteca Foral de Bizcaia), José Antonio Cordón (Universitat de Salamanca), Luis Ángel García Melero (Ministeri d'Administracions Públiques), Juan José Fuentes Romero (Universitat de la Corunya), Rafael Coloma (Direcció General del Llibre i Biblioteques de la Generalitat Valenciana), Juan Manuel Pérez (Library of Congress), entre altres professionals del sector bibliotecari.

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

Este estudio es fruto de un proyecto de investigación realizado por el historiador Javier Hernández Ruano bajo el título *Justicia, sociedad y gobierno en la encomienda montesina de Benicarló-Vinaròs (1500-1700)*. El resultado ha sido un intento por reconstruir un aspecto complejo de la historia de Benicarló y Vinarós. Un tema en muchos aspectos poco conocido todavía en España que ha contado con el análisis de una muestra de los pleitos que alcanzaron las cortes de apelación señoriales y reales y otras fuentes igualmente valiosas para la investigación.

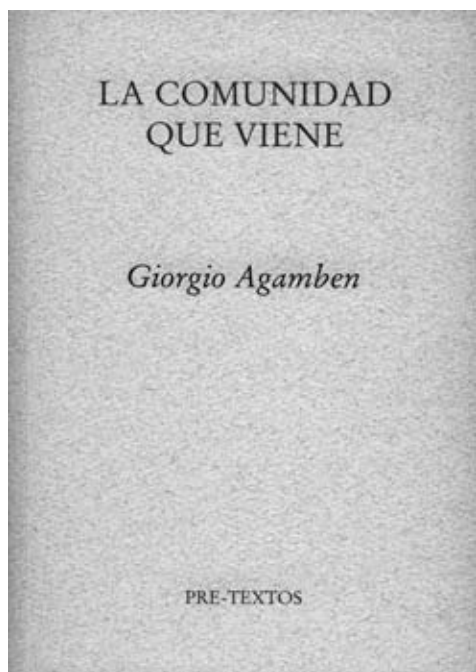

El libro es la consecuencia de un estudio riguroso, amplio y diverso de la sociedad valenciana de la segunda mitad del siglo XIX realizado por la historiadora Concha Ridaura. Elaborado a partir de fuentes muy variadas, es un retrato de una época, un espejo de los distintos cambios que fue sufriendo la burguesía valenciana a partir de sus costumbres, hábitos y, por supuesto, un análisis profundo del pensamiento. Un libro valiente, importante y único en su exploración de las relaciones entre manifestaciones artísticas y la sociedad valenciana decimonómica.

Filosofia política contemporània

En *La comunidad que viene*, el pensador italià Giorgio Agamben intenta redefinir les categories del pensament polític i ètic a partir d'una noció de la singularitat humana que declina tota identitat i tota condició de pertinença i que, per això mateix, es converteix en el principal enemic de l'Estat.

LA COMUNIDAD QUE VIENE

GIORGIO AGAMBEN

102 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2006

Nascut a Roma el 1942, Giorgio Agamben s'ha convertit en un dels referents de la filosofia política contemporània. Es va doctorar en la Universitat di Roma amb una tesi sobre el pensament polític de Simone Weil. El 1966 i el 1968 va assistir als seminaris de Heidegger a Le Thor (Suïssa) sobre Heràclit i Hegel. Es va relacionar amb escriptors com Elsa Morante, Ingeborg Bachmann i Pier Paolo Pasolini, en la pel·lícula del qual, *L'Evangeli segons sant Mateu*, va intervenir interpretant el paper de Felip. Va ampliar la seua formació a París en el camp de la lingüística i de la medievalística. En el seu pensament són clares les influències de Heidegger, Walter Benjamin –del qual ha dirigit l'edició en italià de les seues obres completes–, Foucault, Derrida i Jean François Lyotard. La seua creació intel·lectual va estar centrada inicialment en la teoria de la literatura i en la crítica de l'art, i ha girat progressivament cap a la filosofia política. Actualment és pro-

fessor d'Estètica en la Universitat IUAV de Venècia.

Pre-Textos, que ha publicat en traducció castellana la major part dels llibres d'Agamben, ha tret ara *La comunidad que viene*, segona edició corregida i augmentada del mateix llibre que Pre-Textos havia publicat el 1996. *La comunidad que viene* apareix estructurada en diversos capítols que de vegades, porten títols enigmàtics com «Cualsea», «Irreparable», «Sin clases» o «Afuera». Aquestes paraules, que es prenen sovint com un punt de partida per a la investigació a partir de la seua etimologia, i també nombroses referències culturals i literàries, com el Talmud i sant Tomàs, Kant i Kafka, o Gilson i la mística medieval, actuen com a catalitzadors del pensament d'Agamben, i converteixen cada capítol en un petit assaig. El seu discurs, que es presenta com un intent de pensar fora dels límits de les categories establertes, se situa sovint a la ratlla d'allò indicibles. Fa la impressió que té a la punta de la llengua alguna cosa que no pot o no es pot dir del tot. Aquesta impressió ve reforçada pel llenguatge críptic que tendeix a utilitzar Agamben, o n'és una conseqüència. El lector pot obrir el llibre per qualsevol pàgina i es trobarà amb frases com aquestes: «Dios, o el bien, o el lugar, no tiene lugar, sino que es el tener lugar de los entes, su íntima exterioridad. Divino es el ser gusano del gusano, el ser piedra de la piedra. Que el mundo sea, que cualquier cosa pueda aparecer y tener rostro, que existan la exterior-

idad, y el desocultamiento, como la determinación y el límite de cada cosa: esto es el bien. Y asimismo, también su ser irreparablemente en el mundo es lo que trasciende expone todo ente mundano.»

En *La comunidad que viene*, l'especulació de Giorgio Agamben es posa en marxa a partir de la noció de *cualsea*, paraula amb què tradueix el llatí *quodlibet*, ja que, per a Agamben, el sentit de *quodlibet* no és «*el ser, no importa cuál*» –que caldria traduir per *cualquiera*–, sinó «*el ser tal que, sea cual sea, importa*». Agamben assenyalava que aquesta «*singularidad cualsea*», que declina «*toda identidad y toda condición de pertenencia, es el principal enemigo del Estado*», perquè l'Estat no pot tolerar que els homes siguin comunitat o societat sense reivindicar una identitat ni sense una condició representable de pertinença. El *cualsea* és una manera de referir-se a la singularitat personal tot superant el fals dilema, per a Agamben, que «*obliga el conocimiento a elegir entre la infabilidad del individuo y la inteligibilidad del universal*».

La comunitat que ve no s'expressarà mitjançant un control o una ocupació del poder estatal, sinó mitjançant una lluita entre l'Estat i el No-Estat. Un dels últims capítols del llibre intenta il·lustrar aquestes reflexions amb una referència als fets de Tienanmen, sense dissipar per això el caràcter metafísic i purament especulatiu, críptic, del pensament d'Agamben.

Enric Iborra

Elts mitjans de comunicació com a responsabilitat solidària

Ningú pot negar en el segle XXI la importància de la publicitat i dels mitjans de comunicació en els canvis socials. Tanmateix, no tots els utilitzen en la mateixa proporció, i sovint és la societat de consum la que els monopolitza enfront de sensibilitats solidàries o de moviment en favor d'una major justícia social.

*MEDIOS DE COMUNICACIÓN Y SOLIDARIDAD:
REFLEXIONES EN TORNO A LA (DES)ARTICULACIÓN SOCIAL*

ELOÍSA NOS I M. JOSÉ GÁMEZ (ED.)

COL·LECCIÓ «COOPERACIÓ I SOLIDARITAT. PROJECTES» 5

153 PÀGINES

*PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I,
CASTELLÓ DE LA PLANA, 2006*

Medios de comunicación y solidaridad és la nova proposta d'una interessant col·lecció que edita la Universitat Jaume I de Castelló sobre cooperació i solidaritat, i que amb aquest volum arriba al número cinc. El treball que presentem pretén incidir en la idea dels mitjans de comunicació com a mediadors socials a més de la seua importància com a transmissors massius; i més concretament en les motivacions que determinen les polítiques dels diferents emissors socials i com s'utilitzen conscientment per a l'articulació social o com influeixen inconscientment en la seua desarticulació. Per a poder aconseguir aquest objectiu, l'obra ha esdevingut una confluència de distintes visions i de diferents ciències socials. El seu origen és el resultat d'estudis previs al voltant de la publicitat del tercer sector, desenvolupats des del Centre d'Anàli-

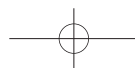

sis de la Comunicació del Tercer Sector (C-ACTS) i de la seua concreció en el curs d'estiu ONG y Medios de Comunicación, a excepció de l'última aportació del volum.

L'estructura s'organitza al voltant de sis blocs, a més de l'obligada introducció a càrrec de les professores Eloísa Nos i Maria José Gámez, que actuen de coordinadores de les distintes col·laboracions. La primera està dedicada a la relació entre les xarxes socials, els mitjans de comunicació i la solidaritat, i posa l'accent en la importància de la circulació d'oportunitats i de recursos a escala global en favor d'altres. El segon capítol es dedica als dilemes i perspectives de les ONG de desenvolupament i al debat social de la solidaritat que comporten, mentre el tercer se centra en el fenomen del «Nunca Más» i el control de la visibilitat mediàtica d'un moviment social. A continuació es fa una profunda reflexió sobre el model de les ONGD i la seua relació amb els mitjans, els processos educatius i la participació i creativitat social. El cinqué bloc aporta de forma monogràfica la perspectiva educativa, mentre l'últim se centra en l'especificitat de les estratègies publicitàries de les campanyes de sensibilització. Finalitza amb l'índex de figures i la relació d'autors que partici-

pen des de diferents universitats de l'Estat espanyol i des de departaments com el d'Educació, Filosofia, Sociologia i Política Social, Antropologia Social i Ciències de la Comunicació i Arts, a més de la Fundació Pau i Tercer Món. En definitiva, es tracta d'un llibre interdisciplinari amb la mirada fixada en la solidaritat i els mitjans de comunicació, amb un llenguatge divulgador i uns apartats molt estructurats didàcticament. La inclusió de fotografies i gràfics en alguns capítols afavoreix la comprensió i exemplifica els diferents discursos. Cadascun dels apartats comença amb situacions o reflexions molt actuals i finalitzen sempre amb una selecció bibliogràfica que caldria actualitzar en algun cas.

Enric Ramiro Roca

De la història a la memòria

Aquest llibre es proposa d'explorar les relacions entre la història i la memòria i d'analitzar alguns aspectes de l'ús públic del passat. Amb l'anàlisi de fenòmens com el feixisme, la *shoa*, el *gulag* o el colonialisme, posa de relleu els fils que lliguen la memòria col·lectiva, la història i la política, que les utilitza.

ELS USOS DEL PASSAT

ENZO TRAVERSO

TRADUCCIÓ DE GUSTAU MUÑOZ

162 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

Segons Enzo Traverso, un dels trets més novedosos de la història del nostre temps és el que ell anomena «l'emergència de la memòria», tant en la vivència de la societat occidental com en el camp mateix de la historiografia, que s'ha produït, sobretot, a partir de la dècada dels vuitanta del segle passat. Aquesta «emergència» ha estat tan visible i intensa, o tan imperativa, que «la memòria és emprada sovint com a sinònim d'història i mostra una tendència sorprenent a absorbir-la». Se l'ha contraposada a la història objectiva i impersonal dels historiadors com a més humana, més viva, més vertadera inclús, i s'ha instal·lat en l'imaginari col·lectiu amplificada poderosament pels mitjans de comunicació i promoguda sovint pels poders públics. Aquest ús del passat ha esdevingut, segons l'autor, una «obsessió commemorativa».

En les dues últimes dècades la presència del passat, llunyà o present, es pot enfocar, segons Enzo Traverso, des de dos angles. Per una banda s'ha produït una mena de *verificació del passat*, que ha esdevingut un objecte de consum, promogut per la indústria del turisme. El passat programat per les agències de viatges per al turisme de masses: museus, esglésies, palaus, però també *llocs* d'esdeveniments importants, que són llocs de la memòria col·lectiva.

Per una altra banda, s'ha posat en marxa el que Hobsbawm anomena la «invenció de la tradició», una maniobra o un conjunt de maniobres destinades a la legitimació de les institucions, a enfortir la cohesió d'un grup o d'una comunitat, a inculcar valors al si de la societat. «La memòria –precisa l'autor– tendeix a esdevenir el rector d'una «religió civil» del món occidental, amb el seu sistema de valors, de creences, de símbols i de litúrgies.»

Ara bé, en aquest llibre, Enzo Traverso situa aquesta emergència de la memòria en els traumes que han marcat l'experiència del segle xx sota la forma de guerres, genocidis, repressions polítiques i militars. El referent paradigmàtic d'aquestes convulsions és la *shoa*, a partir de la qual apareix en l'espai de la memòria viscuda una figura

nova, *el testimoni*, el supervivent dels camps nazis. En aquest context apocalíptic, l'historiador, diu Traverso, ha hagut de donar la iniciativa a la paraula dels supervivents, més que no pas als arxius. Aquest fet porta l'autor a consideracions sobre les diferències entre memòria viscuda i història. Alguns les oposen, però ell afirma que totes dues estan relacionades i s'interfereixen.

En un dels capítols d'aquest assaig, l'autor analitza el procés de la memòria des d'un esdeveniment important. Hi ha primer, diu, una fase d'oblit, de repressió. Després se'n recuperava la memòria, per esdevenir finalment una «obsessió». És el pas de la «memòria feble» a la «memòria forta». És el cas, per exemple, de l'Holocaust o de la Guerra Civil espanyola. Altres temes més concrets que examina l'autor és el gran debat entre els historiadors alemanys durant els últims vint anys a propòsit de la pertinència o no del concepte del *feixisme* o el paper de l'historiador com a jutge.

Josep Iborra

Moviment obrer

El llibre de Manuel Vicent suposa una excel·lent aportació a un tema que ha estat ignorat per la historiografia contemporània: el moviment obrer i el procés revolucionari durant la II República a la província de Castelló. Aquest treball significa un primer pas per a conèixer la veritable incidència del moviment obrer a Castelló durant la II República, i al mateix temps ens permet conèixer amb un cert detall el procés revolucionari en dos importants municipis de la Plana: Almassora i Borriana.

CONFLICTO Y REVOLUCIÓN EN LAS COMARCAS
DE CASTELLÓN, 1931-1938

MANUEL VICENT BALAGUER

PRÒLEG D'AURORA BOSCH

COL·LECCIÓ «HUMANITATS», 21, 327 PÀGINES

PUBLICACIONES DE LA UNIVERSITAT JAUME I, CASTELLÓ, 2007

La II República i la Guerra Civil continuen essent un tema d'investigació molt atractiu entre els historiadors. En aquest cas, Manuel Vicent estudia el moviment obrer a la província de Castelló durant la II República, però dedicant una major atenció, en la segona part del llibre, al procés revolucionari de les col·lectivitats durant la Guerra Civil. La primera part del llibre, que comprèn els tres primers capítols, la dedica l'autor a fer un estudi del moviment obrer de la província de Castelló durant els sis primers anys de la II República. Comença fent una aproximació al problema del camperolat a la Plana i continua realitzant un estudi de la conflictivitat obrera a la província de Castelló, tot fent un estudi dels conflictes laborals i les vagues obreres, incloent-hi estadístiques i un anàlisi de

la tipologia de les vagues obreres. La vagues afectaren tots els sectors productius, però seran més importants entre els treballadors industrials que entre el camperolat. Per tant, l'autor rebut el tòpic de considerar la província de Castelló com poc conflictiva i dibuixa un mapa del conflicte obrer durant aquest anys, un tema que s'havia ignorat fins ara.

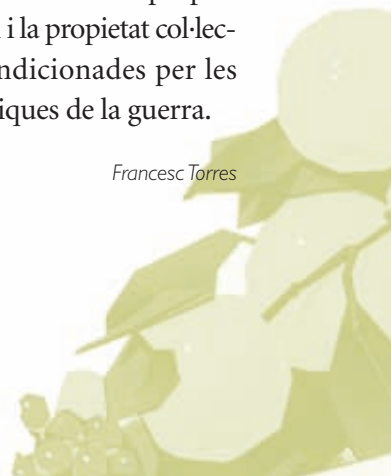
La segona part la dedica a l'estudi del procés revolucionari que es desenvolupà durant la Guerra Civil. Comença estudiant les reaccions provocades per l'inici de la guerra i els inicis del procés revolucionari, que seria diferent en cada comarca, i que provocaria un enfrontament entre les autoritats i els revolucionaris que intentaren col·lectivitzar terres, fàbriques i serveis públics. Fa un estudi dels diferents tipus de col·lectivitats segons afectaren l'agricultura, la pesca, la indústria o els serveis, i fa esment del CLUEA (Consejo Levantino Unificado de Exportación Agrícola), una xarxa d'exportació comercial destinada a l'exportació de la taronja. En aquesta segona part l'autor dedica un capítol al tema del salari, que fou un dels temes més conflictius del procés revolucionari i que va dividir els marxistes i anarquistes. Després de fer un estudi teòric i ideològic del tema, fa un estudi del procés d'aplicació del

salari familiar a la província de Castelló, un tema que es va complicar pels problemes de la guerra, ja que les autoritats republicanes donaven prioritat al tema de la guerra i volien acabar amb el procés revolucionari.

Per concloure, l'autor fa un estudi detallat de dues col·lectivitats de la Plana, les d'Almassora i Borriana, on es pot veure clarament els conflictes ideològics entre els diferents partits i sindicats de la II República. En el primer cas, el procés revolucionari fou controlat al cap de pocs mesos pels partits polítics republicans i la UGT. A Borriana s'hi va produir la col·lectivització de tots els sectors productius que tenien algun valor estratègic, i sembla que funcionaren bastant bé, encara que el seu funcionament tenia poc a veure amb els principis revolucionaris i estava dirigit realment a les necessitats de la guerra.

L'autor conclou que el procés revolucionari, que va començar com un intent de crear un nou sistema social i econòmic, va acabar convertint-se en un sistema d'economia mixta on trobem la propietat privada, la estatal i la propietat col·lectiva, però totes condicionades per les necessitats econòmiques de la guerra.

Francesc Torres

El arte en la Valencia republicana

Pierre Toubert fa una magnífica aportació al coneixement d'un període que hom considera el més desconegut de la història europea, com son els segles IX i X, tot estudiant l'estructura de la propietat, la família i la formació de la burocràcia pontifícia. L'autor, després de fer un estudi rigorós de les fonts escrites, arqueològiques i numismàtiques, conclou que el segle X ha de ser considerat com el primer creixement de l'Europa occidental.

EUROPA EN SU PRIMER CRECIMIENTO.
DE CARLOMAGNO AL AÑO MIL

PIERRE TOUBERT

TRADUCCIÓ D'ANTONI DOMÉNECH

415 PÀGINES

PUV/EDITORIAL UNIVERSIDAD DE GRANADA, VALÈNCIA, 2006

Pierre Toubert, un prestigiós historiadore especialitzat en el Mediterrani, ens presenta en aquest llibre un interessant estudi sobre la Europa dels segles obscurs que van des de Carlemany a l'any 1000, on l'autor situa el primer creixement de l'Europa occidental, concretament en el segle X. Les fonts no son gaire abundants, però Pierre Toubert analitza tant les fonts escrites com arqueològiques o numismàtiques i utilitza una completíssima bibliografia. L'autor estructura el seu llibre en tres grans apartats: la qüestió de la propietat senyorial, el matrimoni i la família i, en tercer lloc, un tema dedicat a les qüestions romanes.

Pel que fa al tema de la propietat senyorial, comença fent un repàs de les principals etapes historiogràfiques del

problema; després analitza les fonts documentals existents, i acaba fent un intent d'aproximació a l'estructura de la propietat de la terra en aquest període. Conclou que la gran propietat senyorial coexisteix amb un camperolat independent i que hom constata un interès general per rendibilitzar els seus patrimonis, interès que va influir també en el renaixement urbà dels segles IX i X. Tot seguit fa un estudi més detallat de l'estructura de la propietat en Itàlia en aquest període.

La segona part la dedica a estudiar el matrimoni i la família. Comença fent un repàs de la institució matrimonial des de l'època romana fins a l'any 1000, i després estudia la teoria del matrimoni dels moralistes carolingis. Les aportacions que trobem fan referència a l'afirmació de la natura sacramental del vincle, a l'extensió de normes de transparència social per evitar irregularitats en el matrimoni i, en tercer lloc, a l'evolució del dot per tal d'integrar normes particulars que li eren estranyes, com les que definien l'estatus jurídic de la dona i l'aportació marital. Fa també un estudi de la família medieval al Laci analitzant l'evolució de l'antroponímia i constatant com el cognom comença a generalitzar-se en el segle XII per tal d'identificar els individus

dins d'un grup d'homònims. Conclou que la ideologia familiar del Baix Imperi Romà, fonamentada en valors com l'harmonia, la reciprocitat i la decència, havia passat a la nova religió cristiana, però es trobava replegada a l'àmbit privat. Posteriorment, en el segle IX, l'Imperi Carolingi el que fa es externalitzar aquests valors i establir-los com a model de les relacions entre el poder i la noblesa.

Per últim, en tercer i darrer lloc dedica un petit apartat a la qüestió romana. En primer lloc fa una revisió de la doctrina gelasiana dels dos poders, doctrina represa per Gregori VII per tal d'afermar el poder suprem del papa sobre el poder imperial. Tot seguit fa una breu aproximació a les institucions pontificies de l'alta edat medieval. Els vells òrgans administratius del *patriarchium* de Letran es converteixen, per influència franca, en el *palatium*, un veritable aparell burocràtic sense equivalent en la resta d'Europa.

Francesc Torres

Llums i ombres en la gestió del territori

Joan Romero i Joaquín Farinós mostren, mercè a l'anàlisi col·lectiva de divuit casos d'estudi, la complexitat d'articular polítiques i institucions de coordinació i cooperació entre els tres nivells de l'administració espanyola, tan necessàries per a millorar l'eficiència de l'Estat autonòmic.

GOBERNANZA TERRITORIAL EN ESPAÑA
JOAN ROMERO I JOAQUÍN FARINÓS (ED.)
COL·LECCIÓ «DESARROLLO TERRITORIAL»
414 PÀGINES I ANNEX GRÀFIC

PUV, VALÈNCIA, 2006

Entre els tres grans estrats de l'administració pública espanyola –municipal, autonòmic i central– s'han inserit, durant els trenta anys de democràcia, algunes polítiques i organismes nascuts d'accions de coordinació institucional. Es tracta de formes de govern que han mirat de flexibilitzar l'estructura administrativa emanada de la Constitució de 1978, la qual, sovint, resulta massa rígida per poder adequar-se amb eficàcia a determinades realitats i dinàmiques espacials.

A partir de l'estudi d'iniciatives dutes a terme en diferents indrets de l'Estat, l'obra presenta les llums i les ombres d'unes experiències malauradament escasses i amb freqüència poc reeixides. Quaranta-cinc investigadors, procedents principalment de departaments universitaris de Geografia, sotmeten a anàlisi divuit pràctiques polítiques i institucionals amb la intenció final d'obrir

una agenda per al futur, tan ambiciosa com difícil.

El llibre és una fita més d'una línia de treball seguida des de fa uns anys per Romero i Farinós al si de l'Institut Interuniversitari de Desenvolupament Local. De fet, en alguns treballs publicats pels geògrafs mateix en els anys 2004 i 2005 ja s'insistia en la necessitat de dur a la pràctica a Espanya noves formes de govern –«governances», segons els autors– materialitzades amb èxit en uns altres països europeus.

Ara, els articles dels diferents col·laboradors posen de relleu les virtuts i els defectes d'actuacions en diferents àmbits, com ara la cooperació transfronterera –entre el País Basc, Galícia i Extremadura i els seus veïns estrangers–, les polítiques territorials destinades a crear una interfície comarcal entre la regió i el municipi –a Aragó i Navarra– o les iniciatives de coordinació institucional en la gestió de espais naturals protegits, àrees de muntanya desfavorides o espais insulars, entre altres.

El balanç de l'experiència espanyola no és massa positiu: «més ombres que llums» –en diuen els coordinadors. Al seu parer, l'Estat autonòmic presenta un greu problema de coordinació i cooperació, derivat d'una absència de cultura de pacte, d'una manca de mecanismes

participatius, de sectarismes partidistes i relacions clientelars, fets que redueixen la flexibilitat de l'estructura institucional i entrebanquen l'eficiència de moltes polítiques públiques.

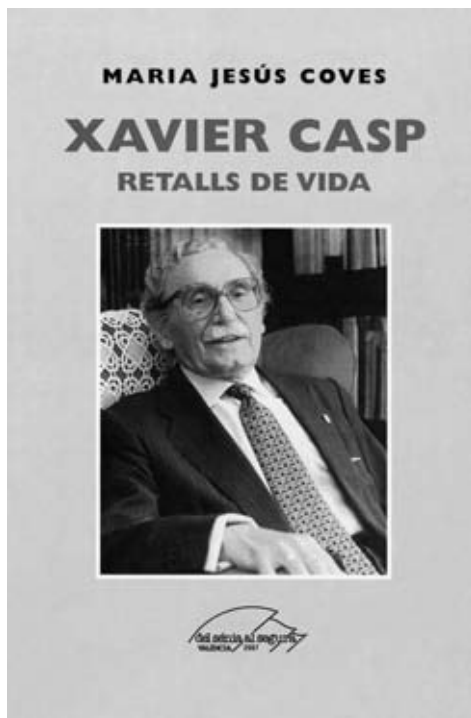
A més a més, el treball també palesa la incapacitat de l'estructura administrativa i política espanyola per a adequar-se al fenomen metropolità –que desborda les fronteres municipals i regionals–, l'absurd de la pervivència de les diputacions provincials –que obstrueixen i llastren les relacions municipi-regió– o la descoordinació en la gestió dels espais litorals mediterranis –paradigma europeu del creixement desordenat–, alhora que destaca, per esperançadora, l'Estratègia Territorial de Navarra, que assajarà en els pròxims anys la transposició de les directrius del document de l'Estratègia Territorial Europea.

Carles Sanchis Ibor

Biografía personal

Esta biografía de Xavier Casp escrita por Maria Jesús Coves hace un repaso a la existencia del poeta valenciano a partir de las conversaciones, grabadas en cinta magnetofónica, que mantuvo con él en vida. Las fotografías y documentos escritos cedidos por el autor suponen una interesante aportación al conocimiento de uno de los autores en valenciano más importantes del siglo XX.

XAVIER CASP. RETALLS DE VIDA

MARIA JESÚS COVES

230 PÀGINES

DEL SÈNIA AL SEGURA, VALÈNCIA, 2007

Decía Jorge Luis Borges que la biografía era un género paradójico en el que una persona quiere despertar en otra recuerdos que sólo tuvo un tercera. Esta es sólo una de las muchas peculiaridades del género. Consideradas desde cierto ángulo, hay tres tipos de biografía, cada una con sus ventajas e inconvenientes propios: la biografía escrita por un amigo, la biografía escrita por un enemigo y la biografía de encargo. Ciertos tipos de biografías de amigo son las llamadas biografías autorizadas y, como hizo Graham Greene con Norman Sherry, es el propio autor quien elige a su futuro biógrafo, aquel en quien tiene confianza suficiente como para saber que no le traicionará contando todo lo que sabe. Respecto a esta desactivación de los hechos relevantes gracias a la amistad del biógrafo, cuando el escritor

Arnold Zweig propuso en 1936 a Sigmund Freud escribir su vida, este le contestó con una negativa en una carta donde explicaba las razones: «Quien se convierte en biógrafo se compromete con la mentira, la ocultación, la adulación e incluso el disimulo de su falta de comprensión, porque la verdad biográfica es inalcanzable, y aun si no lo fuera, no podría utilizarse. La verdad es inaccesible. La humanidad no la merece».

Este texto de honda clarividencia, sorprendentemente pudoroso en quien hizo de sus propios sueños y fantasías materia de investigación publicada, alude a aquellos episodios íntimos en la vida de una persona que nadie más debe conocer. En un sentido profundo, siempre existirán deseos y pensamientos íntimos cuya publicidad asociada al sujeto resulta inviable, debido a su naturaleza dañina o vergonzosa.

Las biografías escritas a medias entre el autor y el biografiado presentan el inconveniente de que la cercanía impide una visión crítica, pero tienen la gran ventaja de que el autor concede buen número de valiosas informaciones y documentos que no cedería a un biógrafo profesional ni, desde luego, a un adversario. Así ha ocurrido también en esta ocasión. María Jesús Co-ves es discípula del poeta y amiga muy

cercana de la familia a quien un buen día el poeta Casp solicitó que escribiera su biografía con las fotografías y anécdotas que él le cediera. Como la propia autora señala en este libro impregnado de amor y admiración, son pocos los documentos personales escritos que ha podido reproducir. Sin embargo, resultan suficientes para hacerse una idea cabal de la personalidad independiente y religiosa del hombre, de su amor al silencio y a la familia, de la evolución ideológica de un valencianismo invariable que empezó siendo anticastellano y terminó siendo más bien anticatalán, así como de la evolución gramatical de quien empezó escribiendo bajo las normas de Castellón y luego pasó a hacerlo bajo las normas de la Academia de Cultura Valenciana. Entre los documentos reproducidos resultan de particular interés las cartas intercambiadas por Jordi Pujol y Xavier Casp en 1997, así como el conjunto de fotografías personales, familiares y de trabajo cultural en diversos medios de un poeta sin cuya enérgica presencia no podría explicarse la recuperación de la literatura en valenciano tras la guerra civil española.

Miguel Catalán

Ramon Soler, un clàssic valencià

Denes acaba de publicar la *Doctrina compendiosa*, un tractat moral medieval atribuït històricament a Francesc Eiximenis. L'edició, a banda del text original modernitzat, inclou una introducció i un glosari que en faciliten la comprensió i n'estimularan l'interés en el lector contemporani.

DOCTRINA COMPENDIOSA

RAMON SOLER

EDICIÓ A CURA DE CURT WITTLIN

COL·LECCIÓ «BÀSICA», 9

151 PÀGINES

DENES, PAIPORA, 2006

El primer a qüestionar l'autoria de la *Doctrina compendiosa* va ser Jaume Riera i Sans a l'article «Fra Francesc Eiximenis no és l'autor de la *Doctrina compendiosa*» (*Miscel·lània Sanchis Guarner*, València, 1984, Montserrat, 65-75). Ara, Curt Wittlin referma l'anàlisi de Riera i Sans sobre l'esmentada obra, i així ho explica en l'edició modernitzada –i esplèndida– que n'ha fet per a l'editorial Denes.

Wittlin sosté, com Riera i Sans, que Eiximenis no pot ser l'autor de la *Doctrina* per diverses raons. De primer, analitza els nou manuscrits de l'obra en qüestió i comprova que n'hi ha sis que no vénen signats i que els altres tres fan referència a Eiximenis a l'inici i a la fi del text, «llocs on és més fàcil de fer interpolacions». Quan estudia el text, s'adona que l'autor de la *Doctrina* no al·ludeix a d'altres obres seues, la qual cosa contradiu els costums d'Eixime-

nis. A més, Wittlin pensa, després d'estudiar les citacions que hi ha en una i l'altra obra, que la base erudita de l'autor de la *Doctrina* no és la mateixa que la d'Eiximenis; i que ni tan sols la manera d'introduir aquestes citacions o de traduir autoritats és comparable. Finalment, quant al lèxic, arriba a la conclusió que la *Doctrina* «usa una llengua més moderna».

Però, qui és l'autor de la *Doctrina compendiosa*? Sembla que l'autor n'és Ramon Soler, jurista, jurat i ambaixador de València, i amic de l'autor de *Lo Crestià*. Llavors, per què va voler aixoplugar-se en un anonimat més o menys vetlat? Cal tindre en compte, en aquest sentit, que Soler va participar com a professional de la cosa pública, ço és com a jurista, en el procés contra els oficials de la Cort obert el 2 de juny del 1396, poc després de la mort accidental del rei Joan. No debades, Ramon Soler, molt vinculat a la Cort, havia estat *dispenser* del primogènit Joan l'any 1384, quan Eiximenis era el seu confessor i Bernat Metge el seu secretari –aquest últim, per cert, era un dels acusats del procés. Per tant, Ramon Soler va participar activament en l'esmentat procés, dirigint els interrogatoris preparatoris a la prossecució dels acusats. Sembla que, després d'aquella expe-

riència, Soler va tindre la idea –o la necessitat– d'especular entorn del comportament moral dels homes i que ho féu a la manera d'un diàleg i discussió, talment n'havia tingut ben sovint amb el seu amic Francesc Eiximenis, del qual havia llegit els seus llibres i havia assistit als seus sermons. Un homenatge generós i obert, però que exigia una mica de prudència, després de la mort un punt misteriosa del rei, del procés als juristes i de la desconfiança de la Cort envers aquell estament social «privilegiat» –cal recordar que el mateix Soler havia estat fet presoner pel rei amb motiu del neguit que en ells provocava «la injúria e difamació» dels consellers. L'anonimat era, potser, l'única manera de fer possible la *Doctrina*.

Juli Capilla

